

Släkt- HISTORIA

Nr 5/2025
Pris 114:90 kr inkl moms
www.slakthistoria.se

*Tidningen för
dig som vill
hitta dina
rötter!*

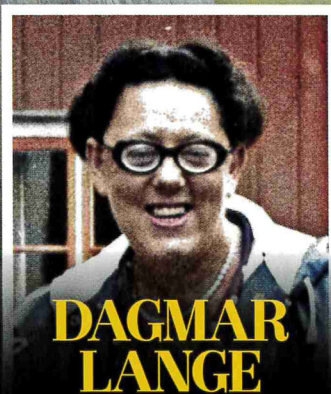
FAMILJELIVET I SUNDBORN

Följ med hem till Carl och Karin Larsson!

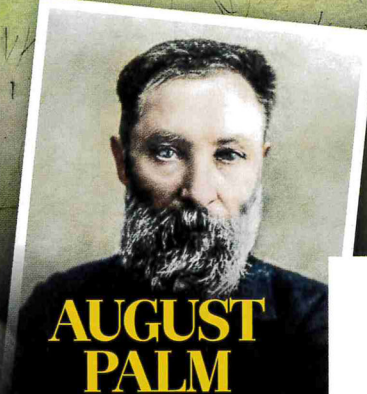

Steg för steg

**SÅ TYDER DU
HANDSKRIVNA
DOKUMENT**

**DAGMAR
LANGE**
*Deckardrottningen
från Bergslagen*

**AUGUST
PALM**
*Skräddaren som
blev agitator*

TIDSAM 4711-05

RETURVECKA 20

Vardagslivet i Sundborn

HEMMA HOS LARSSONS

Middag i matsalen med Carl i högsätet.
På Carls högra sida sitter en okänd vän,
därefter Esbjörn, Kersti och ett okänt barn.
På motsatt sida närmast Carl har vi troligen
modellen Leontine, i mitten Suzanne och
längst ut Brita. Foto från 1905.

På Lilla Hyttnäs skapade Carl och Karin Larsson stor konst – och ett hem som var ett konstverk i sig. Hit kom både dåtidens stora kulturkändisar på besök och nyfikna turister som ville se både huset och den välkända familjen. Samtidigt pågick ett helt vanligt familjeliv på gården i Sundborn.

**Ritning över
huset** Sidan 21

**Så gick det för
barnen** Sidan 25

**Lilla Hyttnäs
idag** Sidan 28

TEXT: AMI BERGÖÖ

Eftervärlden får tacka vädergudarna för den usla sommaren 1894, för tack vare det eviga regnandet uppe i den lilla byn Sundborn i Dalarna fick Sverige en helt ny konstskatt. Och det hela började med att Carl och Karin Larssons sexårige son Pontus en dag hamnade i skamvrån (bild på sidan 26).

»Han hade varit fräck vid middagsbordet och det blev pil in i förmaket, där han fick sitta och tänka efter hur i alla avseenden oförmånligt det är att uppföra sig illa. Välsignad var den stund när jag måste dit in för att hämta min piptobak! Jag tyckte den sura pojken gjorde sig så bra mot den enkla bakgrunden, att jag beslöt göra allvar av den länge närda avsikten att rita minnesbilder från mitt lilla hem. Jag tänkte att det skulle bli ett slags familjedokument, deponerat hos de kommande kaputarna. (Nå, uppriktigt sagt var det egentligen Karins idé, och med uträkning att få mig till något en sommar när det regnade sex veckor utan uppehåll, och jag gick omkring och var odräglig.)»

Så skriver Carl Larsson i boken *Ett hem*, och det han lite anspråkslöst kallar »minnesbilder» blev många, älskade akvareller som hamnade på både Nationalmuseum i Stockholm och i böcker världen runt. Plötsligt visste alla inte bara hur Larssons ungar satt i skamvrån, utan även hur familjen firade jul i ateljén, åt frukost under stora björken och badade nakna på Bullerholmen.

Första gången Carl Larsson kom till Sundborn var 1885, när han tillsammans med Karins

pappa Adolf Bergöö for till Dalarna för att turista och för att få uppleva svärfaderns födelsesocken Sundborn. Ett besök hos Adolfs systrar Ulla och Maria på gården Lilla Hyttnäs hanns förstås också med. Carl konstaterade att systrarna »var ett par ordningsmönster», men huset blev han inte alls imponerad av: »Det var en liten oansenlig, ful och intetsägande byggnad, liggande på ett slagghvarp.» Carl slog dock fast att han på den här platsen, precis där ån krökte sig en smula, ändå erfor en ljuv känsla av avskildhet. Detta var en idyll som verkligen skulle passa en konstnär!

Tre år senare, 1888, begick Karins äldriga och sjukliga faster Ulla självmord och Maria kände att hon då inte längre ville bo ensam kvar på gården. Adolf, som var den som i själva verket ägde fastigheten, mindes svärsonens ord och skänkte Lilla Hyttnäs till Karin och Carl. Det tog inte lång tid innan de började fixa, renovera och bygga ut, »lite här och något där» som Carl uttryckte det. Det skulle komma att bli många utbyggnader – sju stycken – innan gården kom att se ut som den gör idag.

TILL EN BÖRJAN användes Lilla Hyttnäs bara på somrarna och kring jul. När familjen 1901 flyttade permanent till Sundborn var lättnaden förmodligen stor, inte minst hos Karin. Carls konstnärskap gjorde att bostadsorterna genom åren hade varierat med de konstnärliga uppdragen, och det hade blivit många flyttar till följd av detta. År 1893, samma år som det femte barnet Brita föddes, flyttade exempelvis familjen fyra gånger! Året började i Göteborg, våren tillbringades i Marstrand, sommaren i Sundborn och det hela avslutades sedan i Stockholm. När

Adolf Bergöö, Karins far, var född i Sundborn och fick ära Lilla Hyttnäs.

Karin i trädgården en sensommar dag på Lilla Hyttnäs. Akvarell från 1908, som var med i boken *Åt sidsidan*.

CARL LARSSON-GÅRDEN

Lilla Hyttlös med
Carl Larsson
och döttrarna
Kersti, Brita och
Suzanne. 1911.

Lilla Hyttlös blev basen för familjen fick Carl istället ofta resa iväg ensam på sina uppdrag, medan Karin och barnen stannade kvar hemma i Sundborn.

Men även om de krävande flyttarna upphörde, så var livet med en man på vift inte alltid enkelt för Karin. Det var sällan hon klagade, men i ett brev till Carl lät Karin ana att tålmodet emellanåt var provat till bristningsgränsen: »Här är kallt och ruskigt så grått och otrevligt på alla sätt och vis. Om jag åtminstone hade fått några rader från dig idag. Ungarna ligger i ständigt krig och jag vet ej vad jag ska ta mig till med dem. Måtte du ej dröja för länge borta. Ty då kommer det inte finnas en bit kvar av din Karin.»

ATT KARIN KLAGADE över kylan är inte så märkligt. Innan familjen skaffade innanfönster 1897 nådde inomhustemperaturen under den kalla årstiden ofta inte upp till mer än tio grader.

Samma år installerade man även en telefon i hemmet, men trots denna nymodighet fortsatte man att skriva väldigt många brev, såväl inom familjen som till vänner och bekanta.

År 1902 fick man rinnande vatten och en modern spis, »en äkta Bolinder med aparat att värma vatten till bad och disk» som Karin skrev.

”Inomhustemperaturen nådde under den kalla årstiden ofta inte upp till mer än tio grader.”

Med det rinnande vattnet följde även ett ordentligt badrum med vattentoilet och badkar och Karin sparar inte på detaljerna i ett brev till sin mor: »Redan i kväll kunna vi provskita i den nya klosis.»

Åren kring sekelskiftet 1900 innebar även att elektriskt ljus kom till Lilla Hyttlös. För att kunna bygga kraftstationen i Sundborn behövde Falu elektriska belysningsaktiebolag få tillgång till mark och vatten som låg inom familjen Larssons domäner. Som ersättning fick man »för all framtid eller så länge aktiebolaget eller dess rättsinnehavare vilja använda sig av denna rättighet» gratis elektricitet till sju lampor – en lampa per barn som familjen hade – ett avtal som gällde ända in på 1990-talet.

PARET LARSSON GILLADE fester och umgänge. Konstnärsfesterna i Grez-sur-Loing i Frankrike, där de träffades och förlovade sig, var både vilda och vida omtalade. Och även om det för ►

Helena var en värm-
ländska som hjälpte
familjen i många år, här
med Kersti i famnen.
På byrån står drycker
uppradade, något
som Karin inte gillade.
»Mellan jul och nyår»,
akvarell från 1896.

► det mesta gick lite lugnare till i Sundborn så var umgänget stort – och känt! Bevis för detta hittar man på insidan av luckorna till gästsängen i Gammelrummet där övernattande berömdheter som exempelvis Selma Lagerlöf, Anders och Emma Zorn och Bruno Liljefors har fått sina namn inskrivna.

En gång fick man ett extra celebret besök: prins Eugen. Då blev Karin riktigt nervös – vad bjuder man egentligen en kunglighet på? Hon beslöt sig för att bland annat stoppa i prinsen makaroner, kall kyckling och fruktpudding med kokta fikon. Och grön sallad och rädisor, vilket var mycket speciellt med tanke på att det bara var i mars månad. Veckorna efter besöket talade hela Falun om att Karin minsann även hade serverat prinsen något så simpelt som strömming!

FÖR ATT KUNNA hålla igång ett stort hushåll med så många barn och gäster hade familjen en hel del hjälp. En trotjänare under många år var Martina Eriksson, som finns avporträtterad på många av Carls akvareller. Hon började arbeta hos Larssons 1902 när hon var sexton år och blev kvar i ungefär femton år. Martina har berättat en hel del om tillvaron hos konstnärsfamiljen. Bland annat att Carl inte var så förtjust i kalvkött, så Karin hittade alltid på

”Under sin anställning blev Martina gravid utom äktenskapet.”

nya namn på köttet. Om Carl frågade vad det var det för mat kunde Karin utan att blinka svara: »Det är kalkon!»

MARTINA FÖRUNDRADES också över de ibland märkliga tidpunkterna för familjens måltider. Att läsa högt för varandra på kvällarna var kutym hos Larssons, och innehöll då boken någon form av beskrivning av mat eller middagar, kunde alla plötsligt bli väldigt hungriga. Då hände det att stora måltider dukades upp så sent som klockan två på natten.

Under sin anställning blev Martina gravid utom äktenskapet och gick till Carl och Karin för att bekänna sin prekära situation. Hon bad om förlåtelse och sade att hon räknade med avsked, men det hade inte paret Larsson en tanke på. De lovade Martina att de skulle hjälpa henne ekonomiskt så att hon kunde ta hand om sitt barn, och försäkrade att hon inte skulle förlora sin tjänst. ►

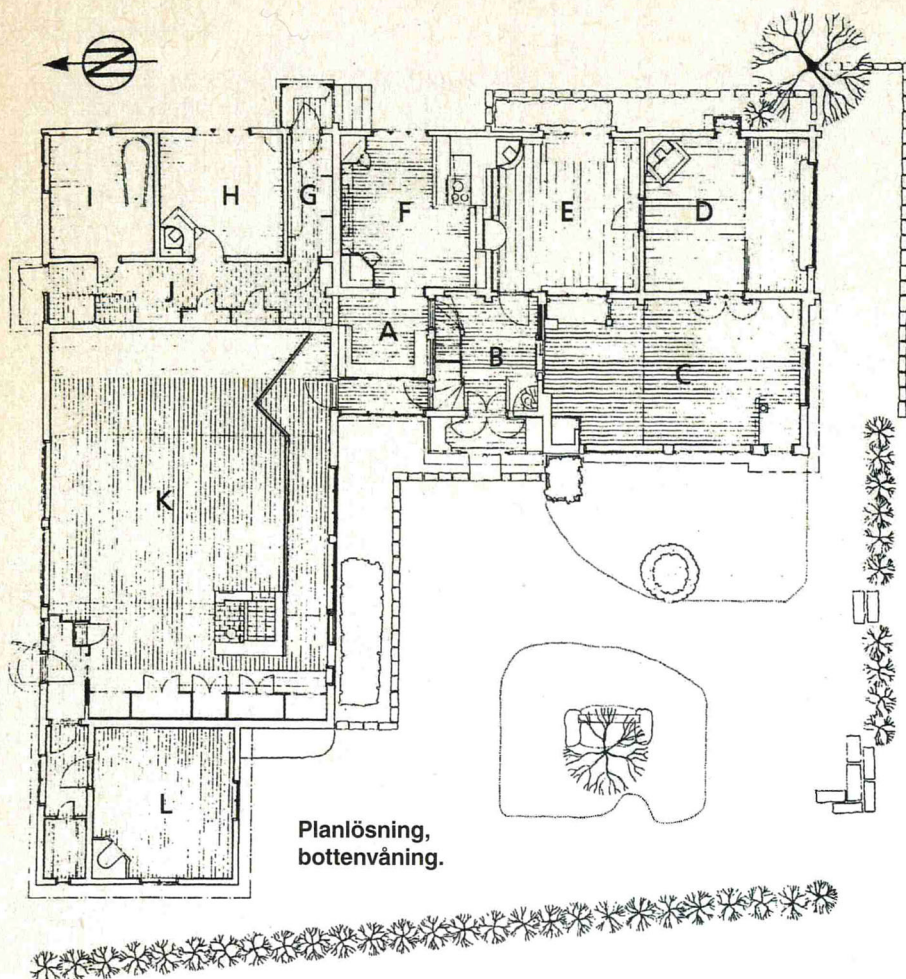

Trotjänaren Martina.
Detta är en detalj ur
målningen »Martina
med frukostbrickan»
från 1904. Bilden
blev omslagsbild till
Hemmets kokbok.

Rum för rum på Lilla Hyttnäs

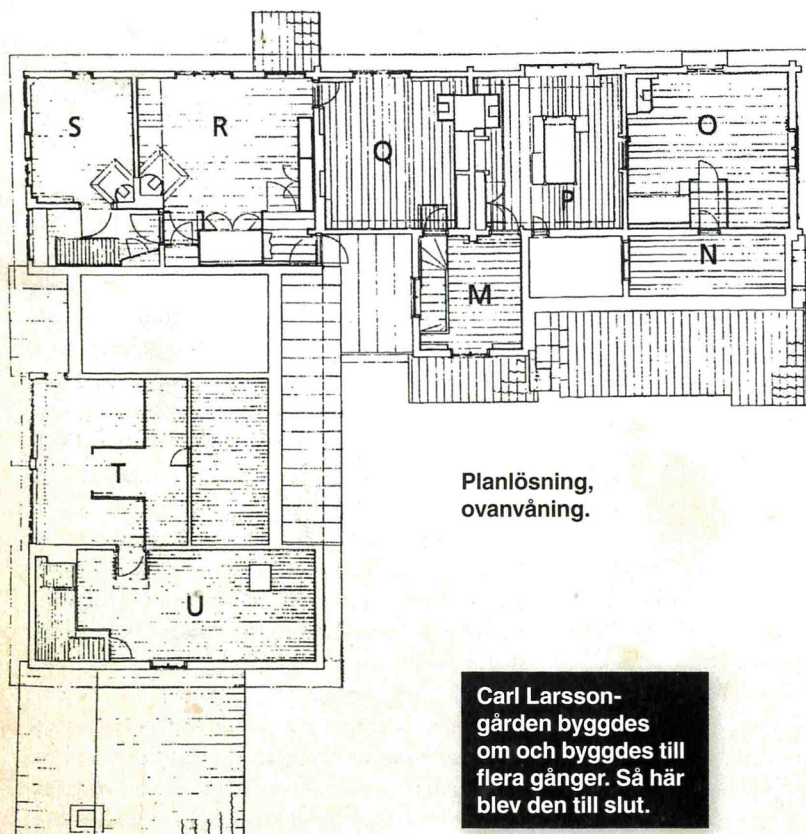
Förklaringar

- A** Köksvrån
- B** Förstugan
- C** Verkstaden
- D** Förmaket
- E** Matsalen
- F** Köket
- G** Skafferiet
- H** Jungbrukammaren
- I** Badrummet, före 1909 pojkrum
- K** Ateljén
- L** Bergsmansstugan
- M** Karins skrivrum
- N** Vind
- O** Karins sovrums
- P** Carls sovrums
- Q** Läsrums
- R** Gammelrummet
- S** Suzannes rum
- T** Övre duvslaget (flickrum)
- U** Nedre duvslaget (flickrum)

Planlösning,
bottenvåning.

5 meter

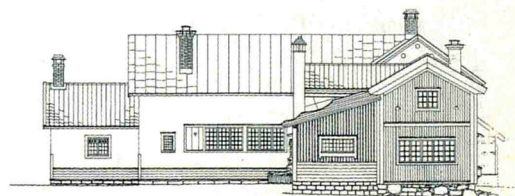

Planlösning,
ovanvåning.

Carl Larsson-
gården byggdes
om och byggdes till
flera gånger. Så här
blev den till slut.

Fasad mot väster.

Fasad mot söder.

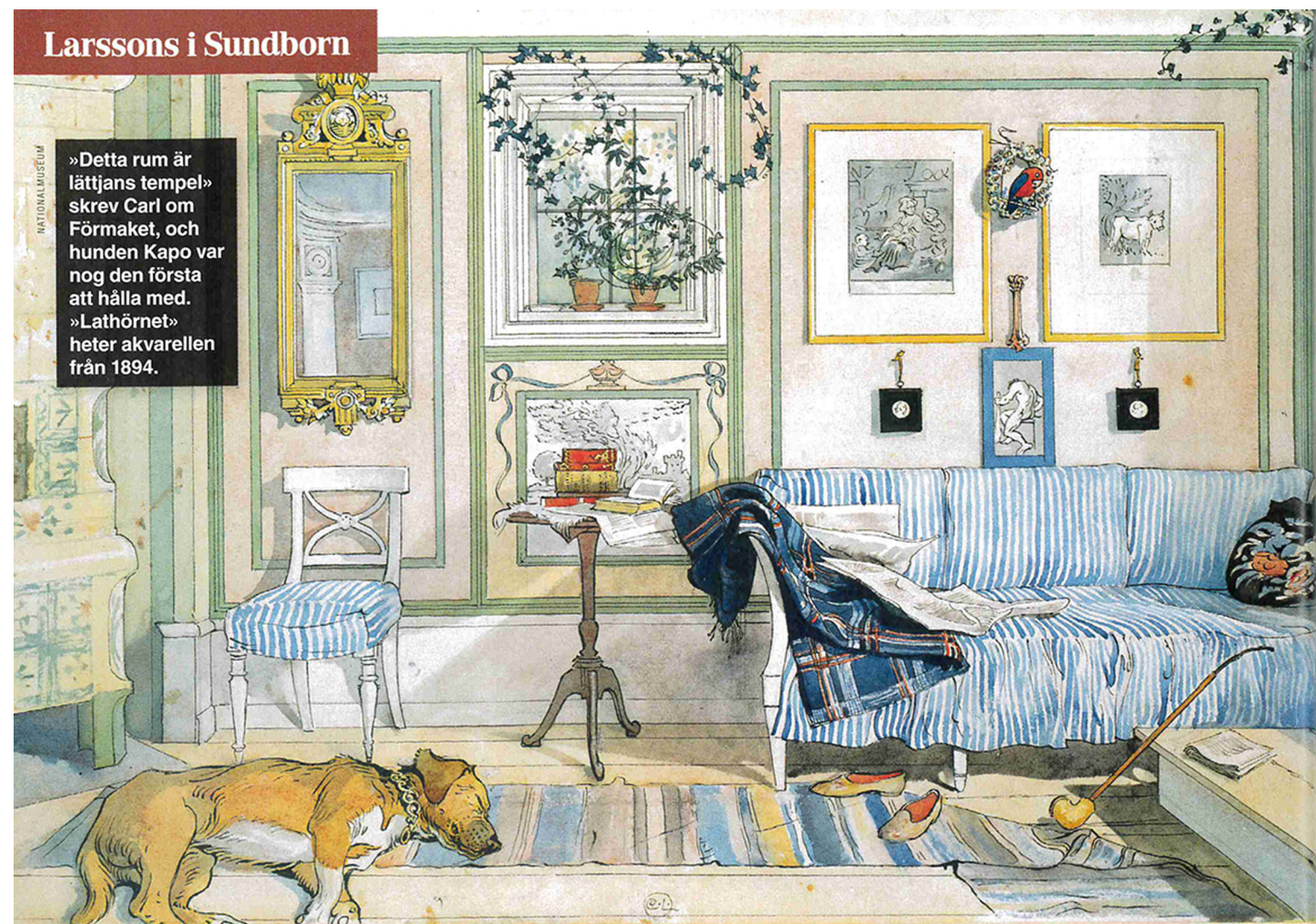

Fasad mot öster.

Larssons i Sundborn

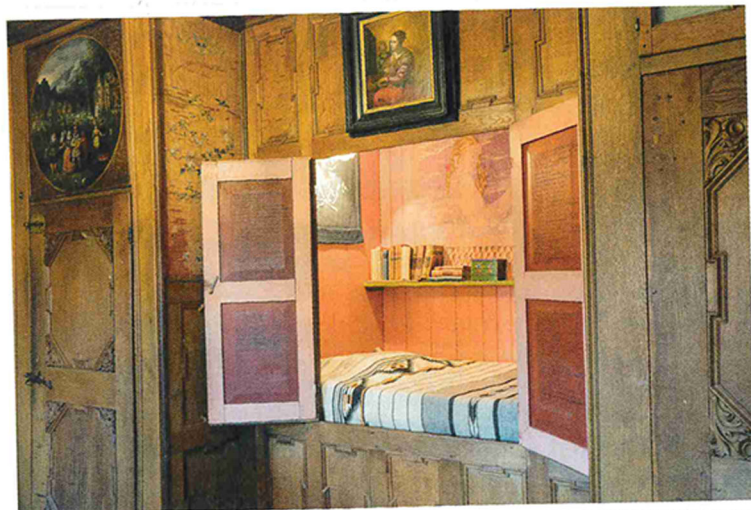
NATIONALMUSEUM

»Detta rum är lättjans tempel» skrev Carl om Förmaket, och hunden Kapo var nog den första att hålla med. »Lathörnet» heter akvarellen från 1894.

Luckorna till gäst-sängen i Gammelrummet är som en unik gästbok med namnen på dåtidens kändisar som övernattade där.

- I början av äktenskapet kände Karin sig rätt bortkommen i köket. Under sin uppväxt hade hon fått ägna sig åt konst istället för att lära sig traditionella kvinnosysslor som matlagning. År 1883, samma år som de gifte sig, skrev hon till Carl: »Kommer du ihåg att du på balen lovade mig att du skulle äta med god smak vad jag än kokade ihop. Det löftet kommer jag allt ofta att påminna dig om, stackars min gosse.»

PENNYREID

Med tiden blev hon däremot både duktig och nyskapande i sin matlagning och de gemensamma middagarna kom att bli viktiga för hela familjen Larsson. Även i de brev som man skrev till varandra handlade det påfallande ofta om mat.

Erfarenheterna från åren i Frankrike påverkade menyn, och vanan att äta mycket grönsaker var något som de tog med sig hem till Sverige – och de äts både råa, konserverade, kokta och ibland friterade. Många av grönsakerna kom från den egna trädgården och där kunde man bland annat hitta sparris och kronärtskocka – grönsaker som inte var så vanliga i traditionella dalaträdgårdar vid den här tiden. Även något så exotiskt som tomater odlades på Lilla Hyttån.

Karin fick även lära sig italiensk kokkonst. Margherita Bellio (gift med stuckatören Antonio Bellio som hjälpte Carl med freskerna på Nationalmuseum) öppnade Karins ögon för bland annat pasta och polenta – som ofta hamnade på matbordet.

FAMILJENS MIDDAGAR ÄTS i matsalen där Carl satt i högsätet på kortsidan och sedan satt resten av familjen i åldersordning. Det prata-

Carl har målat av sin spegelbild och ser därför ut att vara vänsterhänt. Framför sig har han en Zorn-skulptur. »Självporträtt», akvarell från 1912.

des och diskuterades, och tvistade man kring någon fråga fanns alla band av uppslagsverket *Nordisk familjebok* till hands i den lilla bokhyllan bredvid. Under sommarhalvåret åkte ofta såväl ungar och mat som matsalsmöbler ut i trädgården, för middag i det fria.

Att barnen skulle sitta med de vuxna vid middagarna var inte en självklarhet i slutet av 1800-talet – framförallt inte i mer välbärgade familjer – men för Carl och Karin var det en självklarhet. Paret Larsson brevväxlade och hade stort utbyte med författaren och pedagogen Ellen Key. De delade inte bara idealen kring inredning, utan även uppfattningen att barn ska ha rätt och möjlighet att få utvecklas utifrån sin egen potential. På många sätt var Carl och Karin rätt moderna föräldrar; de vuxna deltog i barnens liv och barnen i de vuxnas. Och av Karins ord »uppskjut inte till morgondagen vad din mamma kan göra i dag» kan man även konstatera att curlingföräldrar fanns i Sundborn redan för över hundra år sedan.

CARL HADE INGA problem med att ungarna sprang runt benen när han målade och han utbrast ibland: »Jag är galen i barn!» Men barnen kunde förstås inte alltid rusa runt sin pappa

”Carl hade inga problem med att ungarna sprang runt benen när han målade.”

när han målade, de hade även ett jobb: att stå modell. Äldsta dottern Suzanne var bara ett par månader gammal när hon första gången blev avmålad av sin far, men som tidigare har nämnts så var det den där regniga sommaren i mitten av 1890-talet som barnaskaran verkligen kom att börja figurera på sin pappas tavlor. Från början hade Carl bara tänkt sig att måla av husets olika rum, men eftersom han fann att interiörerna blev lite tomma och intresselösa målade han även dit en unge här och en annan där.

JOBBET SOM BARNMODELL var däremot inte alltid så roligt och inte heller »arbetsgivaren» hade det så lätt alla gånger. Carl har inlevelsefullt berättat hur den berömda akvarellen »Brita och jag» kom till:

»Så där fick jag tag i ungen, och så kom vi händelsevis framför spegeln. Vilket motiv! Utan att släppa Brita ordnade jag ett staffli, fick fatt ▶

”Trots allt bestod livet mest av en väldig massa vardag.”

► i ett papper och grep en penna. Och ih, vad det var roligt, tyckte Brita – i fem minuter. Det övriga av sittningen, som varade en vecka (det vill säga vi sov om nätterna och då släppte jag mitt tag) gallskrek hon. Tänk, men denna lilla vildkatta klösande, tjutande, luggande (ja!) och sparkande, och att då med säker hand och säkert öga dra linjerna med tusch och penna. Jojomen, ni. Och så min vänstra arm, som blev rent av förlamad. Detta var rekord i sitt slag. Åtminstone enligt min egen blygsamma mening.»

ETT TILLFÄLLE NÄR Carl faktiskt inte tog fram penslarna var vid dopet av alla barnen. Carl hade ett komplicerat förhållande till både religionen och prästen i Sundborn, men när den sextonåriga Suzanne gråtande kom till Carl och Karin och berättade att pigorna hade sagt att hon som odöpt skulle brinna i helvetets eld, föll Carl till föga. Den 24 juni 1900 blev det dop av hela barnaskaran i den nybyggda ateljén. Och även om Carl inte målade av det hela, så lämnade han i alla fall efter sig en målade beskrivning av högtiden:

»Först steg Suzanne fram med böjt huvud och nedslagna ögon, lycklig och rörd, och mottog fromt sakramentet. Så kom pojkarna som var i värsta slyngelåldern, den ena butter, den andra arg (det här hade ni kunnat göra tidigare», gnisslade Pontus). Lisbeth, alltid snäll och lydig, hjälpte opp intrycket, och med sin snusförnuftiga min och lilla lustiga näsa precis som sin storsyster vördsamt sänkt mot marken, vann hon allas hjärtan – som vanligt. Om Brita kan man inte säga annat än att hon uppförde sig städat. Men se den ännu mindre Kersti – hon var då endast fem år – trodde visst att det var någon sorts lek och kom skuttande när hon fick puffen i ryggen, hopp, hopp, hopp. Så glad och lycklig att alla måste skratta. Och prostens humoristiska själ log genom de allvarliga dragen och åter tog han igenom ritualen och så upphörde även lilla Kersti att vara en hedning.»

Högtidliga dop och rejäla kändisfester – trots allt bestod livet på Lilla Hyttnäs mest av en väldig massa vardag, precis som hos vilken barnfamilj som helst. Men medan våra obäddade sängar och rufsiga barn oftast inte blir särskilt publika, hamnade familjen Larssons vardagsstök på både tavlor, i böcker och i tidningar – och blev en del av den svenska konsthistorien. ●

Att Carl hade att göra med en trilsande unge ser man inget spår av i det färdiga resultatet. »Brita och jag», akvarell, 1895.

Så gick det för barnen

Inget av Karin och Carls åtta barn föddes i Sundborn, vilket man kanske gärna tror, de är ju så förknippade med Carls målningar från Lilla Hyttlös. Inte heller blev någon av dem konstnär. Alla som nådde vuxen ålder skaffade sig istället en gedigen utbildning inom helt andra områden.

ALLA BILDER FRÅN CARL LARSSON-GÅRDEN OM INTE ANNAT ANGES

Del av akvarellen
»Stugan» ur boken
Ett hem från 1899.

NATIONALMUSEUM

Suzanne 1884–1958

● Suzanne utbildade sig till sjuk-sköterska på Sophiahemmet i Stockholm och arbetade bland annat i Stockholm och i Domnarvet. År 1911 gifte hon sig med läkaren Petrus Ranström och paret fick två söner och en dotter. Efter några år i Älvkarleö utanför Gävle, flyttade familjen till Eskilstuna, där Petrus arbetade som provinsialläkare. Suzanne och Petrus spelade en stor roll för stadens konsthiv och 1926 var de med och startade en konstförening som än idag delar ut »Petrusstatyetten». Några år senare grundade de Eskilstunas konstmuseum tillsammans med andra medlemmar i konstföreningen.

Suzanne med blommor i håret. Studie från 1899 till oljemålningen »Gratulation».

På akvarellen »Ulf» från 1904 kan man se att han var lite skelögd.

Ulf 1887–1905

● Äldste sonen Ulf tänkte sig en bana som lantbrukare och han praktiserade också på Penningby gård i Norrtäljetrakten. Men ödet ville annorlunda. I april 1905 blev Ulf svårt sjuk under sin skolvistelse i Falun, och först efter flera dagar insåg läkaren allvaret. Då var det för sent; Ulf opererades för blindtarmsinflammation, men dog

strax efter operationen. Han hade precis fyllt 18 år. Familjen blev utom sig av sorg och Carl skrev: »Barn vad gjorde du här? Dina år var ju räknade. I blomman av din ålder skulle du gå ifrån oss lika frisk och stark, och ful och modig, såsom du alltid under ditt liv varit ...»

FLER BARN PÅ NÄSTA SIDA

Föga anade nog Pontus där han satt att den stunden i onåd skulle göra succé världen över. »Skamvrån», akvarell från 1894.

NATIONALMUSEUM

Pontus 1884–1984

● Pontus utbildade sig till civilingenjör vid Kungliga tekniska högskolan i Stockholm och arbetade sedan i över femtio år som ingenjör på AB Separator, där han bland annat uppfann den första plattvärmväxlaren. År 1917 gifte han sig med Svea, ett äktenskap som ganska snabbt slutade med skilsmässa.

Efter första världskrigets slut blev han konstruktionschef på Separator i Tyskland där han 1933 träffade Fredrika, eller Rika som hon alltid kallades, och de gifte sig. Vid andra världskrigets utbrott flyttade paret hem till Sverige och bosatte sig i Lund och i slutet av 1940-talet adopterade de en dotter.

Lisbeth 1891–1979

● Lisbeth studerade på Arvedsons gymnastikinstitut i Stockholm där hon utbildade sig till gymnastikdirektör och sjukgymnast. Arbetet tog Lisbeth till Ramlösa i Skåne där hon träffade bankmannen Gustaf Brunkman. Gustafs mamma var till en början rätt tveksam till Lisbeth eftersom hon var dotter till en konstnär, ett yrke

som i den blivande svärmöders ögon inte smällde särskilt högt. Men svärmödern omvändes och Lisbeth och Gustaf gifte sig 1919, drygt ett halvår efter Carls död, och fick tillsammans tre döttrar. Paret bodde både i Berlin och i Köpenhamn innan de slog sig ner i Djurs-holm utanför Stockholm.

»Lisbeth i Sundborns-dräkt», akvarell från 1908.

Bilden på Brita blev omslag till tidskriften Iduns julnummer 1901. Akvarell från 1901.

Brita 1893–1982

● Som 17-åring åkte Brita och Kersti till Tyskland där Brita på en dansaften träffade juristen Gustav Friederich. På grund av kriget och Gustavs studier dröjde det hela tio år innan de kunde gifta sig. Precis som storasyster Lisbeth utbildade sig Brita till sjukgymnast och arbetade 1916 tillsammans med sin

syster på ett militärsjukhus i Hamburg. Brita och Gustav fick fyra barn, men hann bara vara gifta i 13 år innan Gustav dog av hjärtproblem. Brita och barnen flyttade då hem till Sverige och Falun, där Brita började arbeta som sjukgymnast på lasarettet för att som ensamstående mor kunna försörja sina barn.

Mats 1894–1895

● Våren 1894 var Karin på resa och skrev hem till sin mamma som var barnvakt: »På ett tak ett par storkar i sitt bo. De hälsade mycket till Suzanne och Ulf och frågade om det behövdes några mer småsyskon.» Det gjorde det, sju månader senare föddes Mats. Redan vid födseln den 24 november var den lille poj-

ken klen och runt nyåret blev han allt sämre. Den 12 januari 1895 dog Mats, knappt två månader gammal. Karin skrev till sin mamma: »Lilla Mor! Vår lilla pys somnade bort så sakta idag på morgonen. Han ligger redan svept, vit och kall där ute i ateljén. Vi är tacksamma att han ej behövde plågas längre.»

Kersti har försovit sig och får äta frukost mol allena. Akvarell från 1900.

Kersti 1896–1975

● År 1918 bjöd Brita in löjtnanten Axel Frieberg på kräftfiske. Axel föll pladask för lillasyster Kersti, men hon var svårflörtad. Några månader senare lockade han med sig Kersti på en slädtur. Det bar sig inte bättre än att släden vältte och när de tumlade runt i snön friade Axel och fick till slut sitt efterlängtrade ja. Efter vigseln 1921 flyttade paret in på Spadarvet (Carl och Karins lantbruk i Sundborn) där det föddes fem barn. Kersti var utbildad trädgårdsmästare och närheten till Lilla Hyttnäs gjorde det naturligt att hon hjälpte till med skötseln av gården och trädgården och tog emot turister som kom på besök.

Esbjörn 1900–1937

● Som barn funderade Esbjörn på om han skulle bli »kutt» eller »pett» (kusk eller präst), men även ärkebiskop var på tapeten. Till slut blev det drömmarna om ett eget jordbruk som avgjorde och han utbildade sig till agronom på Alnarp. I mitten av 1920-talet köpte han den stora gården Vålnäs utanför Strängnäs och 1929 gifte han sig med Greta. Ett år senare fick de en son. Tyvärr drabbade 1930-talets ekonomiska kollaps Esbjörn hårt och de tvingades att sälja gården. De flyttade tillbaka till Sundborn, men de dåliga tiderna fortsatte. Till slut orkade Esbjörn inte leva längre utan tog sitt liv.

»Esbjörn», akvarell från 1900.

**NÄSTA SIDA: SÅ ANVÄNDS
LILLA HYTTNÄS IDAG**

Besöks- mål och släktgård

● Redan på Carl och Karins tid kom det turister till Sundborn för att ta sig en titt på det berömda konstnärsparets hem. Och i samband med att Carls bok *Ett hem* kom ut 1899 så blev familjen Larsson riktiga kändisar. När sedan Carls bok *Das haus in der Sonne* gavs ut i Tyskland, såldes den i närmare 200 000 exemplar och de tyska turisterna började strömma till. Karin har berättat att det en gång anlände ett sällskap med 21 vandrande tyska flickor som skulle ha både mat och »sovlada». Det hände nog att Carl och Karin ångrade de bevingade orden som fortfarande står ovanför ytterdörren: »Var välkommen kära du till Carl Larsson och hans fru.»

Efter Carls död 1919 började Karin så smått att öppna ateljén för de besökare som kom till gården – mot att de betalade en liten entréavgift. I ett litet plåtskrin som stod på flygeln fick de lägga 25 öre.

När Karin dog 1928 fortsatte Lilla Hyttnäs att vara ett sommarparadis för släktens barn och barnbarn, men långa tider var familjemedlemmarna utspridda i såväl Sverige som Europa och huset stod då tomt. Under somrarna fortsatte däremot turisterna att besöka gården och blev då ofta guidade av grannens dotter, Greta Kvarnberg. Men det hände även att de nyfikna möttes av en lapp som hon hade satt upp på dörren: »Jag har gått efter korna. Kommer tillbaka om 1 ½ timme.»

För att inte riskera att hemmet skulle skingras, lät barnen 1946 bilda Carl och Karin Larssons släktförening. De skänkte då sina arvslotter i form av fastigheten Lilla Hyttnäs inklusive alla inventarier och all konst till släktföreningen.

Än idag är det släktföreningen, numera med drygt 300 medlemmar, som driver gården som har guidade visningar året runt. Men även om besökarna strömmar till så är Lilla Hyttnäs fortfarande ett hem för slakten där det firas jul och nyår, bröllop, dop och begravningar – och helt vanliga vardagar.

Släktingar till Carl och Karin Larsson samlade kring bordet i matsalen – samma rum och samma bord som på bilden på sidorna 16–17.